

EL FRAU I LA CORRUPCIO, A LES EMPRESSES I ORGANITZACIONS: PREVENCIO I DETECCIÓ.

Tarragona, 20 de setembre de 2016

Col·legi de Censors Jurats
de Comptes de Catalunya = EL CØL·L3G1

CONTINGUT DE LA SESSIÓ

1. El frau a les empreses i organitzacions: realitat i xacra global.
2. Tipologia del frau: conceptes i classificació.
3. Etiologia del frau: origen i causa
4. Perfil del defraudador
5. Prevenció i detecció del frau: senyals d'alerta, agents i orígens, regulació .
6. Programes de prevenció i detecció antifrau: control intern
7. Responsabilitats de detecció i prevenció: govern corporatiu, responsabilitat penal
8. Fraus i corrupció al Sector Públic
9. L'auditoria i el frau: expectatives i responsabilitats.

EL FRAU A LES EMPRESES I ORGANITZACIONS: REALITAT I XACRA GLOBAL

ACFE

Association of Certified Fraud Examiners

TRANSPARENCY
INTERNATIONAL

the global coalition against corruption

pwc

KPMG

Deloitte.

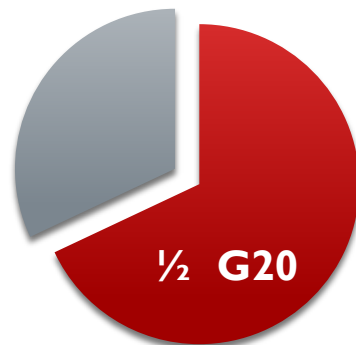
EL FRAU A LES EMPRESES I ORGANITZACIONS: REALITAT I XACRA GLOBAL (2)

TRANSPARÈNCIA INTERNACIONAL:

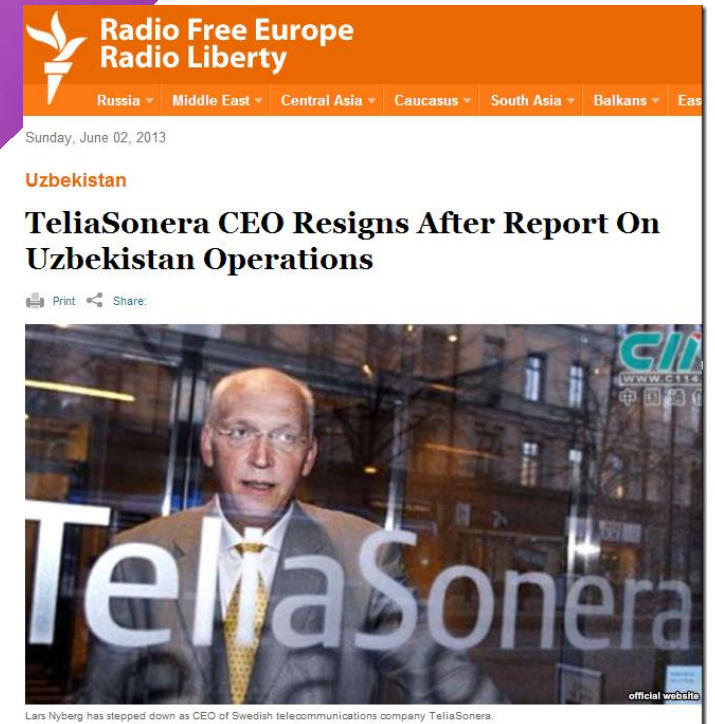
Rànquing països menys corruptes

- 1° • Dinamarca
- 2° • Finlàndia
- 3° • Suècia
-
- 166 • Uzbekistan

CORRUPCIÓ

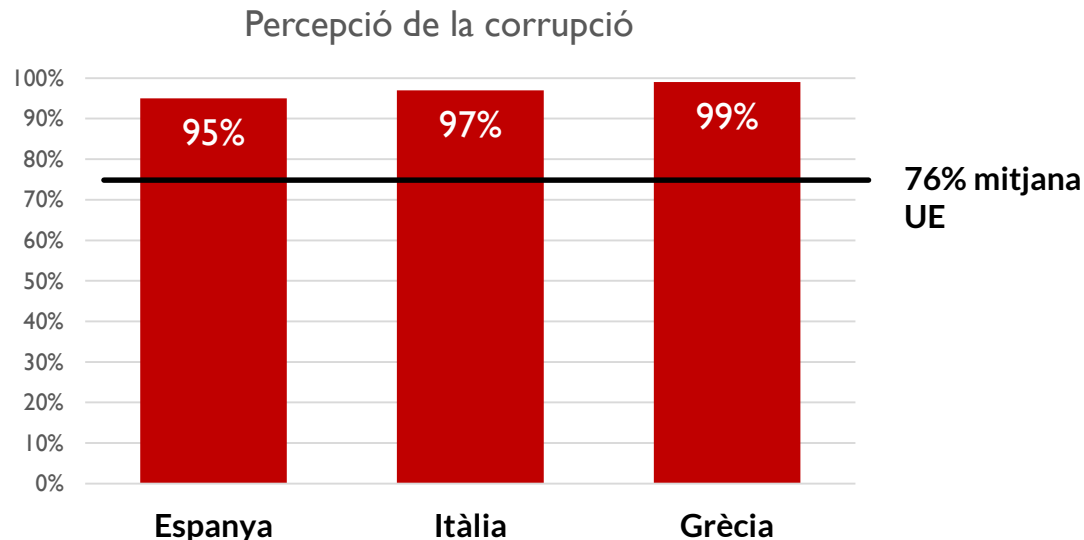
■ Problemes greus ■ Problemes lleus

EL FRAU A LES EMPRESES I ORGANITZACIONS: REALITAT I XACRA GLOBAL (3)

SEGONS EUROBARÒMETRE 2013

UE: El 76% creu que la corrupció està molt estesa

5% Pèrdues anuals per frauds
3,7 trillions \$ sobre el PIB mundial

50,6% delictes econòmics

- Apropiació indeguda d'actius
- Suborn
- Corrupció
- Manipulació comptable
- Ciberdelinqüència: 12,5%
-

Àmbit mundial:

- Directius justifiquen comportaments no ètics per millorar rendiment o superar crisis:
 - 28% pagaments en efectiu
 - 14% regals
 - 3% dels CFO justificarien l'alteració d'EEFF
 - 9% dels CFO justificaria canvis en dates de contracte

EL FRAU A LES EMPRESES I ORGANITZACIONS: REALITAT I XACRA GLOBAL (4)

ALTRES FONTS:

47.600 M€ a Espanya en sobre costos de la contractació pública per manca de competència i corrupció

2,7% PIB Mundial cost d'activitats il·lícites

120.000 M € anuals el cost econòmic de corrupció a Europa

TIPOLOGIA DEL FRAU: CONCEPTES (1)

“Accions ó activitats que es proposen presentar davant dels inversionistes, analistes i/ó mercat, una situació no realista de la companyia amb la finalitat de acomplir amb les expectatives d’algun ó alguns grups d’interès.” (AICPA)

“Frau es qualsevol acte il·legal caracteritzat per l’engany, ocultació ó violació de confiança. Fets per individus i organitzacions per: a) obtenir diners, propietats ó serveis. b) evitar pagaments ó pèrdues de serveis. c) assegurar una avantatge personal ó del negoci.” (IIA)

(para PP+C’S: enriquecimiento personal ó financiación de partidos.)

Frau: un acte intencionat realitzat per una o més persones de la direcció, responsables del govern de l’entitat, empleats o tercers, que comporti utilització d’engany amb la finalitat d’aconseguir una avantatge injusta o ilegal” (NIA 240-ifac)

“Qualsevol activitat ó acció feta per una persona a través del ús inapropiat de recursos ó actius d’una organització” (ACFE)

“Corrupción, plaga insidiosa de amplio espectro, que socava la democracia y el estado de derecho, da pie a violaciones de los derechos humanos, distorsiona los mercados, menoscaba la calidad de vida y permite el florecimiento de la delincuencia organizada, el terrorismo y otras amenazas a la seguridad humana.” (convención NU)

“Para el derecho sería corrupta toda acción u omisión realizada por un actor público que incumpla las normas jurídicas y viole las obligaciones del cargo, con abuso de posición y la finalidad de obtener beneficios privados personales o para un grupo del que forma parte el corrupto.” (Manuel Villoria_-TI-)

TIPOLOGIA DEL FRAU: CONCEPTES (2)

CONCEPTES DE FRAU I CORRUPCIÓ “admesos generalment”

- Acció, activitat, omissió comesa per una persona
- Il·legal, intencional o abusant de posició
- Comporta: Ús inapropiat de recursos, assegurar avantatges o privilegis, alterar informació financera
- Per obtenir beneficis personals, o en benefici de persones o entitats afins o vinculades

TIPOLOGIA DEL FRAU: CLASSIFICACIÓ (1)

ARBRE DEL FRAU (ACFE)

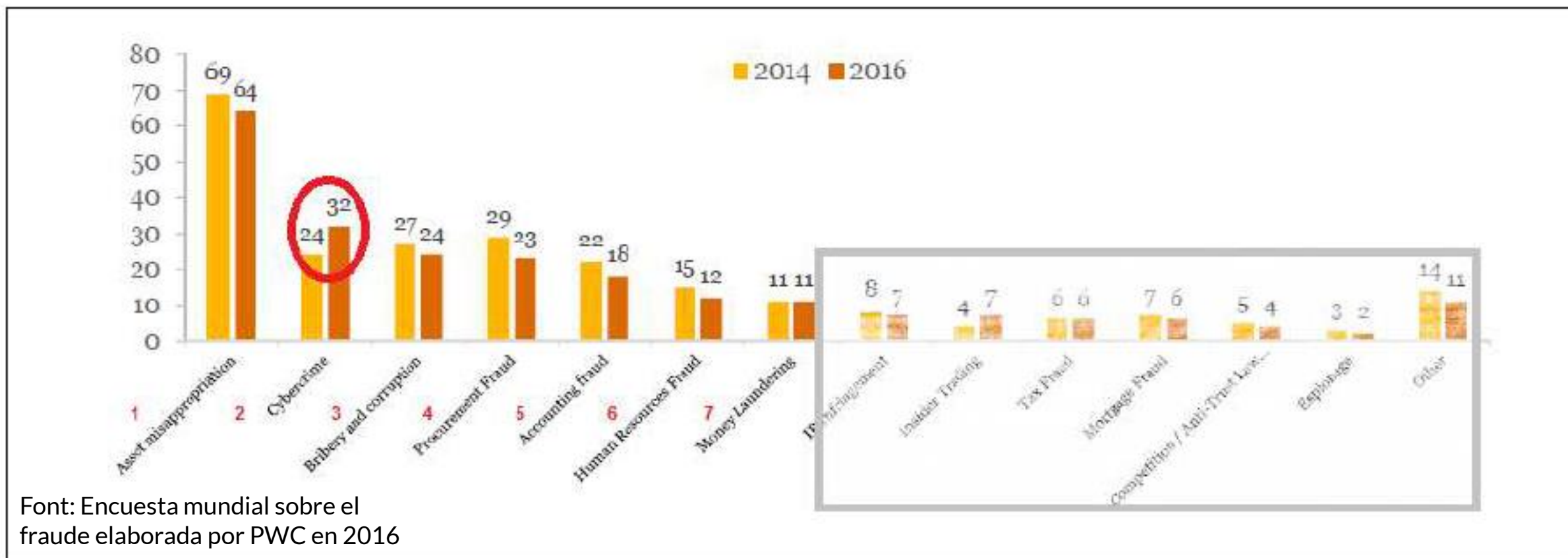
IFAC (NIA-ES 240):

INCORRECCIONS INTENCIONADES:

- INFORMACIÓ FINANCERA FRAUDULENTA
- APROPIACIÓ INDEGUDA D'ACTIUS

TIPOLOGIA DEL FRAU: CLASSIFICACIÓ (2)

DELICTES ECONÒMICS MÉS FREQUENTS EN LES COMPANYIES

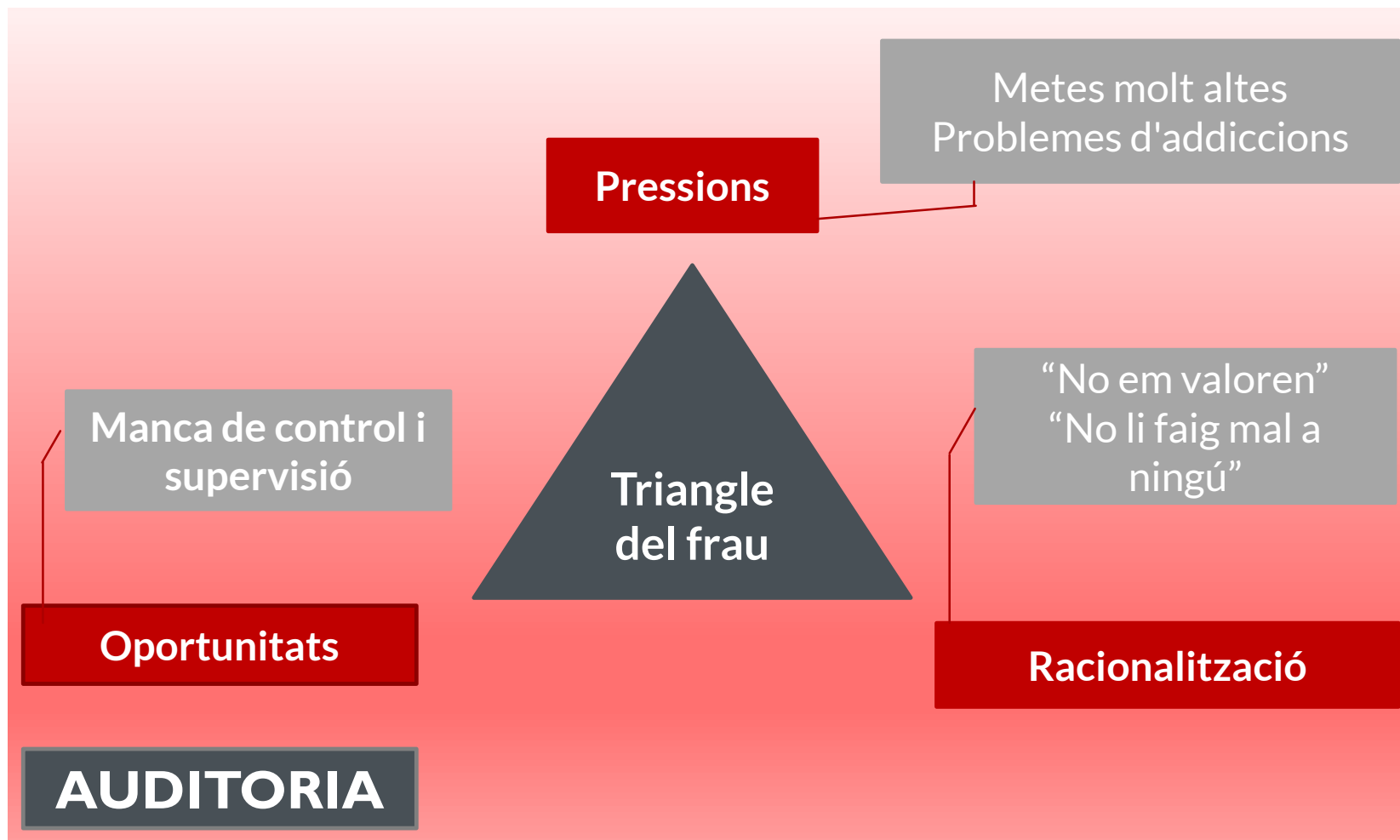

Font: Encuesta mundial sobre el fraude elaborada por PWC en 2016

ETIOLOGIA DEL FRAU. ORIGEN I CAUSA

EL TRIANGLE DEL FRAU

* Donald CRESSEY (1973)

PERFIL DEL DEFRAUDADOR:

- Edat: Entre 31 i 55 anys
- Gènere: entre 70%-80% homes
- Empleats: 65% de la pròpia organització
- Estudis: Universitaris
- Antiguitat: més de 5 anys
- Col·lusió: 62% connivència amb altres (interns o externs)
- Tipologia: més del 50% apropiació indeguda Actius. Delicte continuat (1-5 anys)
- **Volum: +edat + antiguitat + responsabilitat=+import defraudat!**

Font: estudis ACFE, KPMG,PWC

Altres estudis recents: Fifty shades of Corporate Culture. Univ. Tulane i Michigan

DETECCIÓ DEL FRAU: SENYALS D'ALERTA (1)

SENYALS D'ALERTA ≠ FRAU

Senyals d'alerta: variacions, anomalies...

- Patrons de comportament de les persones
- Anomalies organitzacionals
- Anomalies estadístiques

DETECCIÓ DEL FRAU: SENYALS D'ALERTA (2)

RELACIONADES AMB LES PERSONES:

- Canvis “extravagants” d'estil de vida
- Grans deutes personals, problemes financers...
- Canvis de comportament/conducta/addicions
- No realització de vacances
- Actituds contràries a facilitar informació

DETECCIÓ DEL FRAU: SENYALS D'ALERTA (3)

RELACIONADES AMB L'ORGANITZACIÓ:

Cultura corporativa caracteritzada per:

- Absència o feblesa de lideratge
- Poca independència entre govern i direcció
- Manca de transparència
- Absència d'objectius o objectius irrealistes
- Percepció de manca d'equitat interna i externa
- Manca de formació i d'oportunitats de promoció
- Inexistència de sistemes d'avaluació i reconeixement
- Controls interns febles o inexistents
- Poc respecte a la normativa

DETECCIÓ DEL FRAU: SENYALS D'ALERTA (4)

RELACIONADES AMB ESTADÍSTICA/INFORMACIÓ

Àmbit comptable

- Excessives transaccions i apunts comptables a final d'any
- Transaccions economicofinanceres poc relacionades amb model de negoci
- Gran nombre de cancel·lació de comptes i apunts comptables

Àmbit financer

- Canvis freqüents en comptes bancaris
- Excessius refinançaments de préstecs
- Inesperades disminucions saldos tresoreria
- Excessiu nombre d'anul·lacions o devolucions
- Imports elevats en comptes de despeses a justificar per empleats
- Diferències de conciliació amb informació bancària

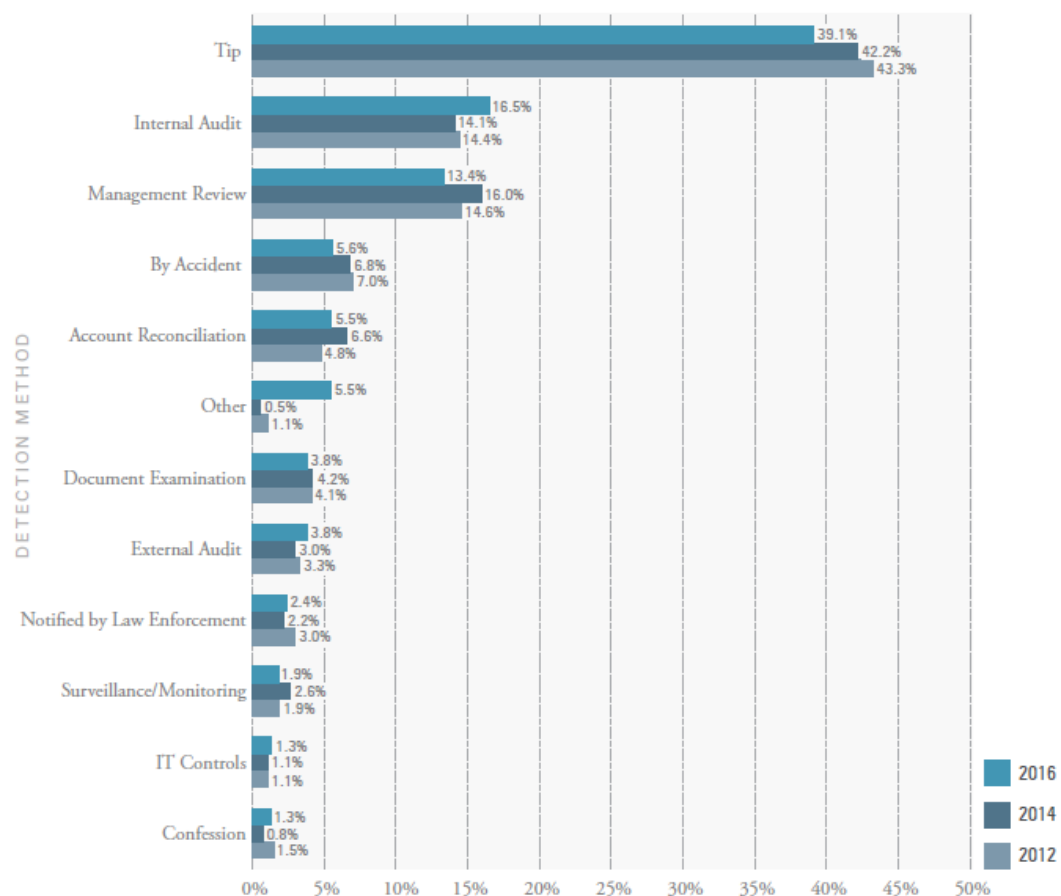
DETECCIÓ DEL FRAU: SENYALS D'ALERTA (5)

Altres àmbits:

- Variació injustificada del preu de valoració de les accions
- Ús inadequat de targetes de crèdit de l'empresa.
- Variacions en despeses de viatge no justificades.
- Vendes d'actius, desinversions per sota del preu de mercat.
- Vendes i altres transaccions amb tercers relacionats/vinculats.
- Descomptes en vendes
- Abonaments a clients per vendes exercicis precedents.
- Canvis significatius en qualificació creditícia a clients.
- Pagaments hores extraordinàries poc relacionades amb activitat.
- Increment significatiu de nombre de reclamacions sobre serveis.
- Increments de compres no relacionats amb les vendes.
- Sobre ó infravaloració de *stocks*.
- Pagaments a proveïdors no homologats prèviament.

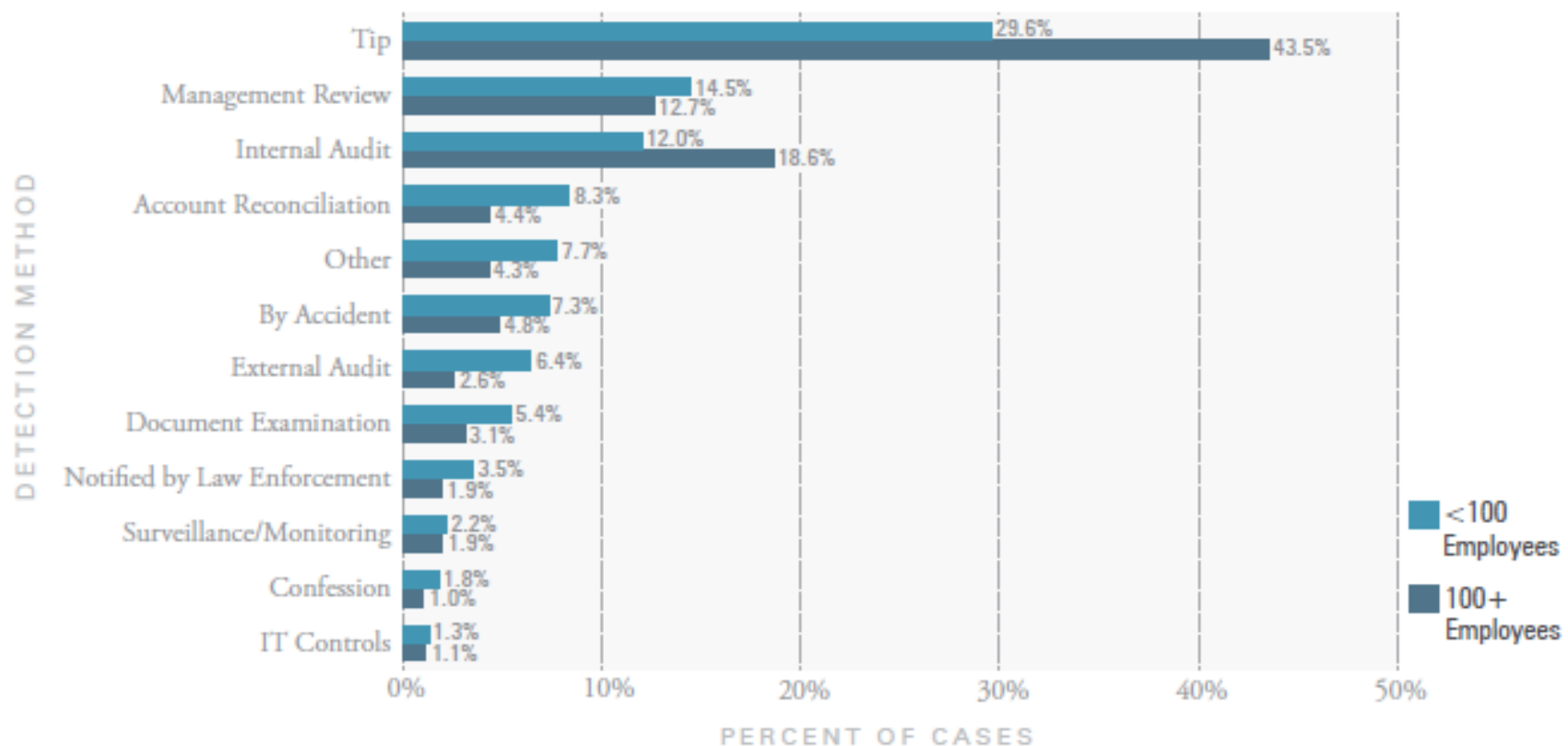
PREVENCIÓ I DETECCIÓ DEL FRAU: AGENTS I ORÍGENS (1)

Figure 21: Initial Detection of Occupational Frauds

PREVENCIÓ I DETECCIÓ DEL FRAU: AGENTS I ORÍGENS (2)

Figure 22: Detection Method by Size of Victim Organization

PREVENCIÓ I DETECCIÓ DEL FRAU: REGULACIÓ

REGULACIONS

INTERNACIONALS

- Bribery Act -UK- (2010)
- Dodd-Frank Act -USA- (2010)
- COSO (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission. (ed. 2013)
- UE: OLAF (1999)
- NIA 240. Responsabilitats de l'Auditor en Auditoria d'EEFF respecte al FRAU (ed.2006)

NACIONALS

- Llei orgànica 5/2010, reforma Codi Penal, resp. **Penal persona jurídica**. Obligació d'establir **mesures de prevenció i detecció de delictes**
- Llei orgànica 1/2015, reforma del Codi Penal, delimita **contingut "debido control"**.
- Llei10/2010 de 28 d'abril de prevenció del blanqueig de capitals i de finançament del terrorisme (BOE 29/04/10).
- NIA-ES 240, (2013).

PER AL SECTOR PÚBLIC

- Llei general pressupostària. (2003)
- Llei de transparència, accés a la informació i bon govern (2013)

PROGRAMES DE PREVENCIÓ I DETECCIÓ ANTIFRAU: CONTROL INTERN (1)

COSO identifica 5 components CLAU:

- Ambient de control (“Tone at the top”)
- Avaluació de riscos
- Activitats de control
- Informació i comunicació
- Supervisió i seguiment

PROGRAMES DE PREVENCIÓ I DETECCIÓ ANTIFRAU: CONTROL INTERN (2)

AMBIENT DE CONTROL (“Tone at the top”)

- Compromís clar i inequívoc de l’Alta Direcció
- Exemplantat.
- Codis Ètics: valors, objectius corporatius.
- Comunicació
- Pla de Formació ambiciós i efectiu.
- Canals de Denúncia: segurs i confidencials.
- Assignació de responsabilitats executives.
- Programes de *Compliance*, RSE,

PROGRAMES DE PREVENCIÓ I DETECCIÓ ANTIFRAU: CONTROL INTERN (3)

AVALUACIÓ DE RISCOS:

- Selecció de l'equip adequat
- Determinar la metodologia de treball
- Identificar Univers de riscos
- Avaluar probabilitats de Fraud
- Determinar la rellevància de l'impacte dels riscos

PROGRAMES DE PREVENCIÓ I DETECCIÓ ANTIFRAU: CONTROL INTERN (4)

ACTIVITATS DE CONTROL:

Identificar i avaluar la suficiència i efectivitat dels controls existents per prevenir frauds:

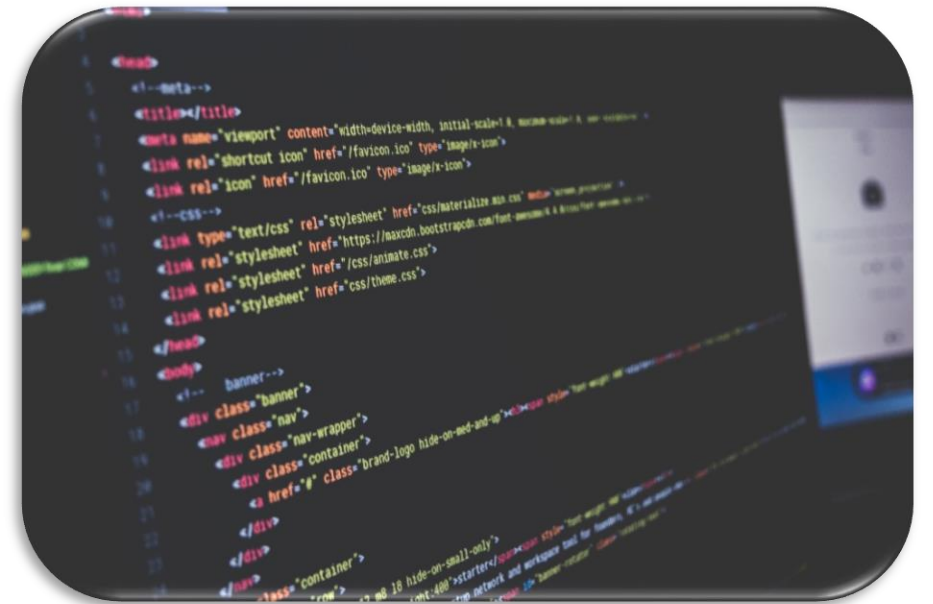
- Polítiques corporatives Globals (codis ètics, canal de denúncia...)
- Normes internes que regulin l'operativa (procediments compres, inv.)
- Controls i procediments operacionals (segregació funcions...)
- Controls especials relacionats amb TIC

Valorar proporcionalitat: Cost/Eficàcia

PROGRAMES DE PREVENCIÓ I DETECCIÓ ANTIFRAU: CONTROL INTERN (5)

ACTIVITATS DE CONTROL:

- **MONITORATGE CONTINU:** Per avaluar l'efectivitat de les mesures.
- **AUDITORIES ANTIFRAUS:** Periòdiques i independents
- **ANÀLISIS DE DADES MASSIVES (BIG DATA):** models explicatius i predictius, sense mostres, poblacions completes

RESPONSABILITAT EN LA LLUITA CONTRA EL FRAU: GOVERN CORPORATIU (1)

- ÒRGAN D'ADMINISTRACIÓ
- COMITES I COMISSIONS DELEGADES:
 - El Comitè d'Auditoria: Cotitzades obligades des de 2002
 - Comitè de Prevenció Penal: Obligades des de 2015 (Llei orgànica 1/2015 empreses que no poden presentar comptes abreujats)
- DIRECCIÓ EXECUTIVA
- ACCIONISTES

RESPONSABILITAT EN LA LLUITA CONTRA EL FRAU: GOVERN CORPORATIU (2)

REGULACIÓ LEGAL:

Llei 10/2010 de 28 d' abril, de prevenció del blanqueig de capitals i de finançament del terrorisme (BOE 29/04/10).

Llei orgànica 5/2010, reforma Codi Penal, resp. **Penal persona jurídica**. Obligació d'establir **mesures de prevenció i detecció de delictes**

Llei orgànica 1/2015, reforma del Codi Penal, delimita **contingut “debido control”**.

EXENCIÓ DE RESPONSABILITAT: ADOPCIÓ DE MODEL DE PREVENCIÓ DE RISCOS (*Compliance* penal).

MODEL DE PREVENCIÓ DE RISCOS PENALS:

- NO ÉS OBLIGATORI (eximent o atenuant)
- INTEGRAL, DINÀMIC, INDEPENDENT, DISCIPLINARI, ACTUALITZAT.

RESPONSABILITAT EN LA LLUITA CONTRA EL FRAU: GOVERN CORPORATIU (3)

¿EL QUÈ? : 25 delictes.

...informàtics, estafes i fraus, insolvències punibles, blanqueig capitals, propietat intel·lectual-industrial, finançament il·legal partits, fiscals i socials, medi ambient, suborn, tràfic d'influències, finançament del terrorisme...

¿EL QUI?: ART. 31 bis CP.

Actuant en nom i per compte de la societat, i en el seu benefici directe o indirecte:

- Representants legals, persones autoritzades prendre decisions, amb facultats de organització i control. (lletra a)
- Persones sotmeses a autoritat de les de la lletra a), havent incomplert aquestes els deures de supervisió , vigilància i control...

RESPONSABILITAT EN LA LLUITA CONTRA EL FRAU: GOVERN CORPORATIU (4)

REQUISITS LEGALS DEL MODEL DE PREVENCIÓ:

- IDENTIFICAR MAPA DE RISCOS.
- PROTOCOLS I PROCEDIMENTS: “determinen voluntat del ens”
- ÒRGAN GESTIÓ INDEPENDENT: funcional, orgànica i econòmicament. (CCO)(*)
- CANAL DE DENÚNCIES
- SISTEMA DISCIPLINARI: tota l'organització.
- VERIFICACIÓ PERIÒDICA

(*) empreses PiG abreujats (11,4 Actius, 20,8 xifra negoci,...) propi Consell Adm.

FRAU I CORRUPCIÓ AL SECTOR PÚBLIC (1)

SENYALS D'ALERTA I ÀREES DE RISC PRÒPIES DEL SECTOR PÚBLIC

- Deficients controls pressupostaris
- Nova legislació, reglamentació
- Programes amb insuficiència de recursos
- Processos de privatització/externalització de serveis públics
- Canvis polítics
- Processos de contractació de compres i serveis
- Estructures jeràrquiques i burocràtiques
- “Portes giratòries”
- Sobreponderació de l'acompliment sobre la gestió
- Salaris inferiors al sector privat
- Estructures rígides de remuneració
- Límits a la contractació de personal
- Contractes de gran volum econòmic.
- Informació difusa sobre titularitat de patrimoni públic
- Fort entramat de connexions i lleialtats personals i polítiques
- Tolerància a conductes reprovables per dificultats d'acomiadar/substituir

FRAU I CORRUPCIÓ AL SECTOR PÚBLIC (2)

RESPONSABILITATS DERIVADES DE LA GESTIÓ PÚBLICA:

- Penals
- Administratives
- Disciplinàries
- Responsabilitat i Compromís amb la gestió Pública

FRAU I CORRUPCIÓ AL SECTOR PÚBLIC (3)

RESPONSABILITATS PENALS: DELICTES CONTRA LES ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES

- Suborn
- Tràfic d'influències
- Malversació ("alcance")
- Prevaricació
- Abandonament de destí i omissió perseguir delictes
- Desobediència
- Infidelitat custodia de documents , informació privilegiada
- Violació de secrets

ALTRES RESPONSABILITATS

- Llei general pressupostària 47/2003
- Llei de transparència (2013), accés informació i bon govern

RESPONSABILITAT COMPTABLE:

- Vulneració de normativa comptable i pressupostària

"Autoritats i personal que "dolosament" comenten accions o infraccions previstes en la LGP, hauran d'indemnitzar a HP per danys i perjudicis"

FRAU I CORRUPCIÓ AL SECTOR PÚBLIC (4)

PROPOSTES PER REDUIR OPORTUNITATS DE FRAU I CORRUPCIÓ

- Independència efectiva dels membres dels òrgans de control extern: accés per mèrit i competència, no per vinculació política.
- Independència efectiva del poder judicial. Eliminar discrecionalitat política per anomenar membres del CGP Judicial.
- CCAA dels partits polítics i les seves entitats vinculades, amb desglossament orgànic i territorial, profusos detalls de patrimoni, préstecs...
- Tipificació delictiva del increment patrimonial il·lícit o no justificat.
- Establir límit màxim de mandats electorals.
- Prohibició de donacions als PP i entitats relacionades per empreses sotmeses a regulació o receptores de subvencions públiques.
- Creació i difusió de canals de denúncia públics, segurs i confidencials.
- Inadmissió en processos electorals de candidats processats o investigats.
- Inhabilitació als condemnats per corrupció.
- Excloure els indults en casos de corrupció.
- Reducció al mínim dels aforaments.
- Eliminar o reduir al mínim les transaccions en efectiu

L'AUDITORIA I EL FRAU: EXPECTATIVES I RESPONSABILITATS (1)

L'històric GAP d'expectatives

“Tant els auditors com el públic mantenen diferents percepcions sobre les obligacions i responsabilitats de l'auditor així com sobre el missatge transmès en l'informe d'auditoria” (Liggio 1974)

Diferència de percepció entre l'auditor i usuaris sobre el que s'espera de l'auditor.

L'AUDITORIA I EL FRAU: EXPECTATIVES I RESPONSABILITATS (2)

NORMATIVA APLICABLE

- **NIA-ES 200:** objectius globals de l'auditor independent i realització de l'Auditoria de conformitat amb les Normes Internacionals d'Auditoria.
- **NIA-ES 240:** responsabilitats de l'auditor en la Auditoria d'Estats financers en relació al frau.
- **NIA-ES 315:** identificació i valoració dels riscos d'incorrecció material mitjançant el coneixement de l'entitat i el seu entorn.
- **NIA-ES 330:** respostes de l'auditor als riscos valorats.

NORMES ESPECÍFIQUES PEL SECTOR PÚBLIC:

- **ISSAI 1240** –obligacions de l'auditor en relació amb el frau en una Auditoria d'Estats Financers.

L'AUDITORIA I EL FRAU: EXPECTATIVES I RESPONSABILITATS (3)

Expectatives amb relació a les obligacions de l'auditor

- Quin és l'objectiu de l'auditoria?
- És funció de l'auditor detectar i prevenir el frau?

Definició
d'auditoria
segons la Llei
d'auditoria de
comptes

S'entendrà per auditoria de comptes l'activitat consistent en la revisió i verificació dels comptes anuals, així com d'altres estats financers o documents comptables, elaborats d'acord amb el marc normatiu d'informació financera que resulti d'aplicació, sempre que aquesta activitat tingui com a objectiu l'emissió d'un informe sobre la fiabilitat d'aquests documents que pugui tenir efectes davant tercers

L'auditoria de comptes haurà de ser realitzada necessàriament per un auditor de comptes o una societat d'auditoria, mitjançant l'emissió del corresponent informe i subjecte als requisits i formalitats establerts en aquesta Llei.

L'AUDITORIA I EL FRAU: EXPECTATIVES I RESPONSABILITATS (4)

OBJECTIUS DE L'AUDITORIA

- 1.- Incrementar el **grau de confiança dels usuaris** sobre els EEFF de les empreses
- 2.- Obtenir “**Seguretat raonable**” que els EEFF no contenen incorreccions “materials” significatives a fraus i errors.
- 3.- Emetre un informe sobre els EEFF, i complir requeriments de comunicació continguts a les NIA

L'AUDITORIA I EL FRAU: EXPECTATIVES I RESPONSABILITATS (5)

Incorreccions intencionades: - Informació financera fraudulenta
- Apropiació indeguda d'actius

L'auditoria dels estats financers contribueix a la **prevenció** del frau

La responsabilitat de l'auditor en la detecció és obtenir una **seguretat raonable** que els estats financers estan lliures d'incorreccions materials degudes a frau o error

Investigar un frau no és una auditoria, requereix un encàrrec específic

MOLTES GRÀCIES PER LA SEVA ATENCIÓ

**Col·legi
de Censors Jurats
de Comptes
de Catalunya**

=

EL CØL·L3G1